

Τα συναισθήματα μέσα από την τέχνη

Παναγιώτα Λεκαράκου

Εκπαιδευτικός Π.Ε., 6ο Δημοτικό Σχολείο Κορυδαλλού, MSc ΕΑΠ
totalek@hotmail.com

Σωτηρία Κρεμμύδα

Καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής (ΠΕ11), Διευθύντρια 6ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Σμύρνης
sotiriakremmida70@gmail.com

► ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε η αξία και η σημασία της Τέχνης στη ζωή του ανθρώπου μέσα από δράσεις τις οποίες πραγματοποίησε η Δευτέρα τάξη του 18ου Δημοτικού Σχολείου Κορυδαλλού και του 6ου Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης καθώς και η Τετάρτη τάξη του 6ου Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο Γνωστικό Αντικείμενο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων με διαθεματική εξακτίνωση και σε επιπρόσθετα γνωστικά αντικείμενα, εντάχθηκε στα εγκεκριμένα Πολιτιστικά Προγράμματα των Σχολικών Δραστηριοτήτων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά και περιελάμβανε κοινές δραστηριότητες με περιεχόμενο την τέχνη και μορφές της. Στα σχολεία κλήθηκαν ειδικοί επιστήμονες και άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών όπου εισηγήθηκε ο καθένας/η καθεμία επί του αντικείμενου του/της. Σκοπός του προγράμματος ήταν να έλθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με μορφές τέχνης, να τις μελετήσουν και να εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματά τους μέσα από όλη τη διαδικασία. Το πρόγραμμα εκπονήθηκε στα πλαίσια σύμπραξης των δύο σχολείων και αποτέλεσε μέσο για επικοινωνία, αλληλεπίδραση και διάδραση των μαθητών/τριών καθώς και για δημιουργική ανταλλαγή και σύνθεση ιδεών και πρακτικών.

Λέξεις-κλειδιά: Τέχνη, Εκπαίδευση, Συναισθήματα.

► ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τέχνη δύναται να οριστεί ως μία ελεύθερη, δημιουργική έκφραση του ατόμου με έργα τα οποία ακολουθούν αισθητικούς κανόνες και καλλιτεχνικές νόρμες. Είναι μία ανθρώπινη δραστηριότητα η οποία ενσυνείδητα μεταβιβάζει συναισθήματα τα οποία έχουν βιωθεί και ψυχικά αισθήματα μέσα από ικανότητες και δεξιότητες. Διακρίνεται σε μορφές οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δημιουργίας και ανθρώπινης δραστηριότητας (Παύλου, 2017).

Πέρα από την έκφραση και την απόδοση του αισθητικά καλαίσθητου μπορεί να αποτυπώσει πτυχές άσχημων στιγμών, προβληματικών και δυσλειτουργικών καταστάσεων. Ταυτόχρονα, μπορεί να γίνει έναυσμα για σκέψη, αισθητική απόλαυση, απόδοση συναισθημάτων, πηγή έκφρασης και εξωτερίκευσης, βήμα για λεκτικοποίηση

δυσαρέσκειας. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα έγινε αναδρομή στο παρελθόν και μελετήθηκαν ιστορικές περίοδοι όπου η τέχνη συνδέθηκε με την έκφραση των συναισθημάτων. Αναφορά έγινε στους φιλοσόφους του 18ου αιώνα οι οποίοι εστίασαν στην εσωτερική ικανότητα για δημιουργία η οποία γεννιέται όταν οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή με το καλαίσθητο. Εν συνεχεία αναφορά στο Ρομαντισμό του 19ου αιώνα ο οποίος όχι μόνο ανέδειξε ως σκοπό της τέχνης την εξωτερική των συναισθημάτων αλλά έδωσε ιδιαίτερο βάρος στην απήχηση που έχουν αυτά στο συναισθηματικό κόσμο του ατόμου. Τον 20ο αιώνα θεωρητικοί και κριτικοί τέχνης υπογραμμίζουν σθεναρά ότι η τέχνη είναι έκφραση υποστηρίζοντας τις απόψεις τους μέσα από φιλοσοφικές τους αρχές.

Μία φράση που έχει ειπωθεί από τον Νέλσον Μαντέλα και είναι πιο επίκαιρη στο σήμερα από ποτέ αναφέρει ότι « Η εκπαίδευση είναι το πιο ισχυρό όπλο για να αλλάξει ο κόσμος». Μέσα από την εκπαίδευση λοιπόν και από στοχευμένες εκπαιδευτικές δράσεις οι μαθητές των δύο σχολείων παρουσίασαν τρόπους με τους οποίους η τέχνη μπορεί να αλλάξει τον κόσμο και να πλατύνει δρόμους και ορίζοντες. Ένα «ανοιχτό σχολείο» προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της κοινωνίας οφείλει να είναι ένα ανοιχτό παράθυρο στην τέχνη και τον πολιτισμό. Ένα σχολείο με βιβλιοθήκες, χώρους πολιτισμού είναι ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα που στοχεύει εκτός από την παροχή γνώσης στην ενίσχυση της φαντασίας, της καινοτομίας, της πρωτοβουλίας, της εφευρετικότητας. Η διδασκαλία της τέχνης κατέχει ρόλο σημαντικό σε όλη αυτή την εκπαιδευτική διεργασία και δύναται μέσα από τις διάφορες μορφές της να αποτυπώσει την ανάγκη του κάθε ατόμου να δώσει μορφή στη σκέψη του (Δακαλοθανάσσης, 2023).

Η τέχνη στην παιδική ηλικία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση πνευματικών εφοδίων, στη συναισθηματική εξέλιξη, στην ψυχολογική ωρίμανση, στη διασύνδεση μαθητικών ομάδων, στην ευαισθητοποίηση. Μέσα από τις διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει γίνεται εργαλείο σμίλευσης προσωπικοτήτων και μέσο εσωτερικής ανάτασης (Μέγα, 2011).

Η μουσική, το θέατρο, η ζωγραφική, η ποίηση, η λογοτεχνία, ο κινηματογράφος, η φωτογραφία αποτελούν μορφές τέχνης οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν ως φορείς συλλογισμών, παρατηρήσεων, εμπειριών, δημιουργιών και να μεταλαμπαδεύσουν ποικιλία ερεθισμάτων στα παιδιά καθώς και να αποτελέσουν εφελτήριο όχι μόνο για αισθητική απόλαυση αλλά και για πολύπλευρη και πολυσύνθετη ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης (Δάλκος, 2011). Θα μπορούσε λοιπόν να σημειωθεί ότι η τέχνη αποτελεί μία γέφυρα όπου ενώνει τα ατομικά θέλω και τα συλλογικά, μια γέφυρα ώσμωσης του εγώ με το εμείς. Αυτή η γέφυρα «χτίστηκε» ανάμεσα στα δύο σχολεία και τις τρεις τάξεις. Μια γέφυρα πάνω στην οποία διασυνδέθηκαν αισθήματα και συναισθήματα τα οποία έφεραν τις/τους μαθητές/τριες ακόμα πιο κοντά και τους έδωσαν δυνατότητες αβίαστης και ελεύθερης έκφρασης. Το πρόγραμμα διήρκησε πέντε μήνες, από τον Οκτώβριο του 2023 μέχρι τον Απρίλιο του 2024 και ήταν ενταγμένο στο μάθημα των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων με διαθεματική εξακρίνιση στα γνωστικά αντικείμενα του Γλωσσικού μαθήματος, των Θρησκευτικών, της Ιστορίας, της Φυσικής Αγωγής, των Εικαστικών. Εντάχθηκε στις εγκεκριμένες θεματικές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά και εκπονήθηκε μέσα από κοινές δράσεις των δύο σχολείων. Οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν ήταν συνολικά 52 και οι εκπαιδευτικοί όπου συντόνισαν το έργο ήταν η Διευθύντρια του 6ου Δημοτικού Σχολείου Νέας Σμύρνης και η εκπαιδευτικός της Β΄ τάξης του 18 ου Δημοτικού σχολείου Κορυδαλλού. Το υλικό που παρήχθη αποδελτιώθηκε και αποτυπώθηκε σε ένα ηλεκτρονικό βιβλίο με τον εξής σύνδεσμο:

<https://read.bookcreator.com/eLYEHzosMBO2hia5cx0XHPQ5xRi2/bYiXDv9yRbWXik4crS8HKQ>

► ΣΚΟΠΟΣ-ΣΤΟΧΟΙ

Σκοπός του προγράμματος ήταν τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές μορφές τέχνης και να εκφραστούν μέσα από αυτές.

Στόχοι ήταν να αναγνωρίσουν οι μαθητές/τριες τα συναισθήματα που αναδύονται μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης, να τα εξωτερικεύσουν και να τα εκφράσουν. Στις επιδιώξεις επίσης συγκαταλέγεται η ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους και η καλλιέργεια καλλιτεχνικής συνείδησης μέσα από την παρατήρηση μορφών τέχνης και από την προσωπική δημιουργία.

► ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε στηρίχθηκε σε ενεργητικές πρακτικές με σκοπό την ολόπλευρη συμμετοχή των μαθητριών/των. Οι εκπαιδευτικοί εμπύχωναν και ενθάρρυναν το μαθητικό σύνολο των τάξεων, ενίσχυαν την αυτόβουλη έκφραση, την ανακάλυψη της γνώσης μέσα από την έρευνα, την παρατήρηση, την ανάλυση, τη σύνθεση και τη βιωματική προσέγγιση (Ματσαγγούρας, 2003). Στρατηγικές διερευνητικής φύσης έθεταν ως κέντρο όλης αυτής της διαδικασίας τα παιδιά και την προσωπική εργασία τους μέσα από συνεργατικές τεχνικές και ομαδικά πλαίσια σκέψης και δράσης (Κακανά, 2018). Ταυτόχρονα ενισχύονταν η κοινωνικοποίηση και η προσέγγιση της γνώσης με διαθεματικούς τρόπους που ωθούσαν στη δημιουργία της μεταγνώσης και την αξιοποίησή της (Ματσαγγούρας, 2009).

Ενδεικτικά, έγινε χρήση της μεθόδου project, της έρευνας πεδίου μέσα από την ενεργό δράση των μαθητών/τριών με φωτογράφιση, συνεντεύξεις, ζωγραφική. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε έρευνα δράσης με συλλογή στοιχείων σχετικά με τα υποθέματα του κυρίως θέματος, με συνεργασίες φορέων και υπεύθυνους πολιτιστικών προγραμμάτων. Έτσι καλύφθηκαν κατά σημαντικό ποσοστό ολιστικά τμήματα του πολιτιστικού προγράμματος, δόθηκαν απαντήσεις σε ερωτήματα, ερευνήθηκαν συστηματικά μορφές τέχνης, έγινε επεξεργασία πολύπλευρα πτυχών των υπό μελέτη εννοιών της τέχνης (Καρυδά, 2009) .

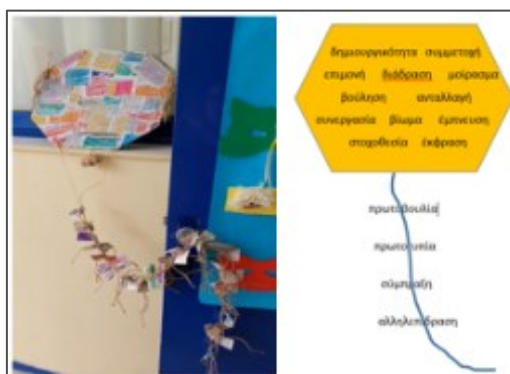
Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αξιοποιήθηκε διδακτικό υλικό από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), μέσα από τις ενότητες Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία και Παγκόσμια Τοπική Πολιτιστική κληρονομιά. Έγινε χρήση των σχολικών εγχειριδίων (βιβλίο μαθητή και βιβλίο εκπαιδευτικού) στα γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας, της Ιστορίας, των Θρησκευτικών καθώς και στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής κυρίως στα κεφάλαια όπου αναφέρονται οι ενότητες για τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες. Αξιοποιήθηκαν οι Νέες Τεχνολογίες κεντρίζοντας το ενδιαφέρον των παιδιών μέσα από το εργαλείο της ζωγραφικής, των ψηφιακών δραστηριοτήτων και παιχνιδιών στην πλατφόρμα e-me (memory game https://content.e-me.edu.gr/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1397069 find the words https://content.e-me.edu.gr/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1397065) (Εικόνα 1).

πολυμορφία του διδακτικού υλικού ενσωμάτωσε ακόμα περισσότερο το μαθητικό σύνολο στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις και ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Τα ψηφιακά παιχνίδια προσέφεραν δυνατότητες εμπλοκής, προωθούσαν διαδικασίες ερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης και ενίσχυσαν την κοινωνικοποίηση των μαθητών (Τσιμένη, 2012).

► ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Αφόρμηση για την υλοποίηση του προγράμματος ήταν η συμμετοχή των σχολείων στον 8ο Διεθνή Μαθητικό Διαγωνισμό για τον Ποντιακό Ελληνισμό με τίτλο: «Ελληνισμός της Ανατολής: Πόντος, Μικρασία, Θράκη...». Οι μαθητές/τριες συνέγραψαν ένα παραμύθι με θέμα την ποντιακή παράδοση, τα ήθη και έθιμα του ποντιακού λαού και πολιτισμού. Ταυτόχρονα το εικονογράφησαν και εξέφρασαν μέσα από κάθε του σελίδα τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Το παραμύθι διακρίθηκε ανάμεσα σε 191 σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και σε 600 μαθητικές δημιουργίες ανά την Ελλάδα και τον Ελληνισμό της Ομογένειας λαμβάνοντας το 2ο Βραβείο. Με οδηγό τη φαντασία τους, τις σκέψεις και τα όνειρά τους, με εφευρετικό και πρωτότυπο τρόπο αποτύπωσαν την κάθε σελίδα του παραμυθιού «Ο Τσικλητάπασσας» και έγιναν συγγραφείς. Με τη συγγραφή του παραμυθιού τα παιδιά ανέπτυξαν τη δημιουργικότητά τους, επέκτειναν τη σκέψη τους, διέυρυναν τους πνευματικούς ορίζοντες τους, εξάσκησαν τη μνήμη τους. Καλλιέργησαν τη μητρική τους γλώσσα με πρακτικές αναδιήγησης και δραματοποίησης, αξιοποίησαν δυνατότητες και ικανότητές, καλλιέργησαν το συναίσθημα. Μέσα από όλη τη διαδικασία προσέγγισαν και αξιοποίησαν ιστορικά-λαογραφικά στοιχεία για το ποντιακό λαό, δημιούργησαν μυθοπλασίες και ενσωμάτωσαν στο παραμύθι τους στοιχεία του πολιτισμού με εστίαση σε χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποντιακής παράδοσης (Τσοπουρίδης, 1989).

Στη συνέχεια έλαβαν μέρος στον 11ο Μαθητικό Διαγωνισμό «Δημιουργώντας τα δικά μας παιχνίδια από το χθες στο σήμερα», με τη δημιουργία ενός χειροποίητου χαρταετού «Να Γίνομαι Άνεμος Για Τον Χαρταετό.mp4». (Εικόνα 4) Τα παιδιά ένωσαν τη χαρά της δημιουργίας, ενισχύθηκε η αυτοπεποίθησή τους, εκφράστηκαν, αναδείχθηκαν δεξιότητες και καλλιεργήθηκαν ικανότητες. Βίωσαν την όλη διαδικασία μέσα από ένα συνεργατικό και αλληλεπιδραστικό πλαίσιο με ανταλλαγή ιδεών και χρήση ποικιλίας καλλιτεχνικών πρακτικών.

Εικόνα 4. Χαρταετός

Στη δεύτερη φάση του προγράμματος στα σχολεία προσκλήθηκαν άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών και ειδικοί επιστήμονες όπου μεταλαμπάδευσαν τις γνώσεις τους στα παιδιά και αναφέρθηκαν στους τομείς ενασχόλησής τους. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν η σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά, κυρία Αρχοντία Μαντζαρίδου, η οποία συμμετείχε σε καλλιτεχνικό εργαστήριο κατασκευής χειροποίητης κούκλας μαζί με τα παιδιά. Παράλληλα αναφέρθηκε στα παιχνίδια που έχουν χαθεί στο βάθος του χρόνου και σε ψηφιακά με τη χρήση της τεχνολογίας. Σημείωσε την αξία του εκπαιδευτικού παιχνιδιού γενικότερα στην αναπτυξιακή πορεία των παιδιών. Συγκεκριμένα, στάθηκε στην ανάπτυξη νοητικών και γνωστικών δεξιοτήτων καθώς και στην προσφορά ποικίλων ερεθισμάτων για παρατήρηση, πειραματισμό, διατύπωση υποθέσεων, διερεύνηση, επίλυση προβλημάτων (Παπαδάτος, 2009).

Οι μετέπειτα δραστηριότητες περιλάμβαναν την κατασκευή και ανάγνωση εικονογραφημένου παραμυθιού με την Εκπαιδευτικό-Νηπιαγωγό κα Ροδούλα Τσαγκρή, τη δημιουργία γωνιάς δανειστικής βιβλιοθήκης και την πρόσκληση συγγραφέων. Η κυρία Άννα Μερτζάνη, συγγραφέας, παρουσίασε το βιβλίο της «Η Κοραλλένια» και ανέπτυξε και επεξήγησε στα παιδιά τα στάδια συγγραφής ενός βιβλίου (Εικόνα 5).

Εικόνα 5. Η Ομπρέλα

Στις εκπαιδευτικές επισκέψεις των μαθητών/τριών περιλαμβάνεται η επίσκεψη στον Σύλλογο Ποντίων Αγίας Βαρβάρας «Ο Φάρος» όπου η Πρόεδρος του, κυρία Σοφία Σαββίδου (Εικόνα 6), μίλησε στην ποντιακή διάλεκτο, ανέλυσε μηνύματα και νοήματα πινάκων, παρουσίασε ποντιακές φορεσιές, ενθύμια και έκανε εκτενή αναφορά στην ποντιακή γενοκτονία.

Εικόνα 6. «Ο Φάρος»

Σε επαφή με τα πολιτιστικά δρώμενα των περιοχών τους ήρθαν οι μαθητές/τριες όταν επίσης, επισκέφτηκαν τον Γυναικείο Εκπολιτιστικό Σύλλογο «Η Μέριμνα», όπου η Πρόεδρος, κυρία Μαρούλα Ρουσάκη, αναφέρθηκε στις τοπικές πολιτιστικές δράσεις του συλλόγου και τόνισε τη πολυδιάστατη αξία της τέχνης μέσα από τις θεματικές του θεάτρου, των εικαστικών και της χορωδίας.

Στο πλαίσιο των προγραμματισμένων επισκέψεων παρατήρησαν την έκθεση φωτογραφίας των μελών του ΚΑΠΗ Κορυδαλλού με τίτλο: «Κάτι είχαμε να σάς πούμε». (Εικόνα 7) Μέσα από τις φωτογραφίες οι μαθητές/τριες «ταξίδεψαν», «ονειρεύτηκαν» και εξέφρασαν τα συναισθήματά τους. Με τη μοναδικότητα της κάθε φωτογραφικής αποτύπωσης, τα παιδιά μυήθηκαν στην ιστορία του κάθε ανθρώπου, αισθάνθηκαν αυτό που ήθελαν να πουν, συνέθεσαν με τη φαντασία τους. Μέσα από ένα σιωπηλό και στατικό αντικείμενο όπως αυτό της φωτογραφίας εκφράστηκαν ηχηρές αξίες, σιωπηλές σκέψεις και συναισθήματα (Παχαλίδης, 2012). Τα παιδιά ενθαρρύνθηκαν από την υπεύθυνη της έκθεσης στο να αλληλοεπιδράσουν με τους ηλικιωμένους συνανθρώπους μας και παρακινήθηκαν σε διαλογική συζήτηση και αμφίδρομη επικοινωνία.

Εικόνα 7. «Κάτι είχαμε να σάς πούμε»

Στις επισκέψεις που εντάχθηκαν στο παρόν πρόγραμμα συμπεριλαμβάνονται και αυτές σε θέατρα και παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων. Το θέατρο ως πολυδιάστατη μορφή τέχνης με πλήθος ωφελημάτων αποτελεί κομμάτι πολιτιστικής κληρονομιάς και παιδείας προσφέροντας ψυχαγωγία και ψυχική ανακούφιση. Ταυτόχρονα βοηθά στην αυτογνωσία και την εξωτερίκευση συναισθημάτων, διδάσκει την ομαδικότητα και τη συνεργασία, ενισχύει την επικοινωνία και την ενσυναίσθηση, καθώς οι συμμετέχοντες μαθαίνουν να «ακούγουν» και να «βλέπουν» ο ένας τον άλλον αλλά το ίδιο και οι θεατές. Αλλά και τα ίδια τα παιδιά έγιναν ηθοποιοί προετοιμάζοντας ρόλους για την καλοκαιρινή γιορτή τους, ακολούθησαν τις ερασιτεχνικές σκηνοθετικές οδηγίες των δασκάλων τους και παρουσίασαν τη δουλειά τους, μπροστά σε ένα πολυπληθή κοινό. Το σχολικό θέατρο βοήθησε ποικιλοτρόπως τα παιδιά να ανακαλύψουν πράγματα που πιθανόν δεν μπορούσαν να φανταστούν, τόνωσε την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή τους.

Στην τρίτη φάση του προγράμματος και αφού οι μαθητές/τριες είχαν λάβει πολυποίκιλα ερεθίσματα συμμετείχαν σε καλλιτεχνικά εργαστήρια όπου υλοποιήθηκαν εντός του σχολικού χώρου. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν την αξία της νοηματικής γλώσσα και πώς μέσω αυτής αποδίδονται συγκεκριμένες και αφηρημένες έννοιες, πώς δημιουργούνται διάλογοι επικοινωνίας και πώς αποτυπώνονται συναισθήματα μέσω από αυτή.

Στις δραστηριότητες της προτελευταίας φάσης, εντάσσονται επιπρόσθετα η ψηφιακή περιήγηση με τη χρήση του Google Art and Culture σε μουσεία, γκαλερί και

αρχαιολογικούς χώρους, η προσέγγιση θεματικών στη ζωγραφική όπως αυτής του Πουαντιγισμού και του Κυβισμού, η παρουσίαση μέσω διαδραστικού πίνακα αγγείων, γλυπτών, τοιχογραφιών με αναπαραστάσεις αθλημάτων και η αποτύπωση μέσα από θεατρική δρώμενα. Η αποτύπωση αυτή έγινε στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής όπου τα παιδιά ζωντάνεψαν αθλήματα σε αργή κίνηση με τη συνοδεία της μουσικής του Βαγγέλη Παπαθανασίου «Οι δρόμοι της φωτιάς» από την ομώνυμη ταινία του 1981. Η δράση επεκτάθηκε στην 4η Ολυμπιακή Εβδομάδα όπου οι μαθητές/τριες συμμετείχαν με μηνύματα, αφίσες και καλλιτεχνικές δημιουργίες (Εικόνα 8).

Εικόνα 8. 4η Ολυμπιακή Εβδομάδα

Στα πλαίσια των ομαδοσυνεργατικών δράσεων τα παιδιά χόρεψαν παραδοσιακούς χορούς υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής των σχολείων. Μέσα από αυτούς εκφράστηκαν συναισθηματικά, γνώρισαν δυναμικά στοιχεία λαϊκών πολιτισμών, μελέτησαν χορογραφίες, εντόπισαν χαρακτηριστικά τοπικά στοιχεία, παρατήρησαν και επισήμαναν ηθικές και αισθητικές αξίες των Ελλήνων ανά τους αιώνες (Μπαρμπούση, 2014). Ταυτόχρονα προήχθη η συλλογικότητα και η συνεργασία μεταξύ τους χωρίς να αναιρείται το άτομο ως αυτοτελή μοναδική προσωπικότητα και έγινε «διασύνδεση» με το παρελθόν (Κοντογιάννη, 2012).

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε στην τέταρτη και τελευταία φάση όπου τα παιδιά κατέγραψαν τα συναισθήματα του και ό,τι αποκόμισαν από τα τρία περασμένα στάδια. Ζωγράφισαν τη χαρά, την ανυπομονησία, τη λύπη, την ευτυχία, την προσμονή, το θάρρος, τον θυμό, τον φόβο (Εικόνα 9).

Εικόνα 9. Τα δικά μας συναισθήματα

Ανακάλυψαν συναισθήματα που ένιωθαν ή συναισθήματα που δεν είχαν το θάρρος να εξωτερικεύσουν. Τα ταύτισαν με μορφές τέχνης και με προσωπικές τους δημιουργίες ή εμπειρίες και δημιούργησαν ένα ηλεκτρονικό βιβλίο καταθέτοντας το προσωπικό τους στίγμα (<https://read.bookcreator.com/eLYEHzosMBO2hia5cx0XHPQ5xRi2/bYiXDv9yRbWXik4crS8HKQ>).

► ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο παρόν πρόγραμμα εφαρμόστηκε η διαμορφωτικού τύπου αξιολόγηση η οποία διαπερνούσε κάθε τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι υπήρχε τακτική ανατροφοδότηση και επαναξιολόγηση κάθε σταδίου (Ζαβλανός, 2003). Στα συμπεράσματα του προγράμματος μπορεί να συμπεριληφθούν ως κατακλείδες τα παρακάτω: Η τέχνη αποτελεί μέσο ισχυρό για την έκφραση και την αποτύπωση συναισθημάτων. Οι εμπλεκόμενοι σε όλη τη διαδικασία μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, καλλιτέχνες, δημιουργοί, θεατές, ακροατές, παρατηρητές, ανακαλύπτουν τον εαυτό τους, εξερευνούν κομμάτια του, τα εκθέτουν, φωτίζουν πτυχές του χαρακτήρα τους. Στο Δημοτικό Σχολείο μπορεί να αναδειχθεί ως πανίσχυρο εργαλείο προώθησης και ενίσχυσης της συναισθηματικής και κριτικής ανάπτυξης των παιδιών. Συνεπώς η τέχνη δεν είναι απλά ένας τρόπος για να θαυμάσει το άτομο την ομορφιά ή την καλαισθησία αλλά μέσο βαθιάς εξερεύνησης του εσωτερικού του κόσμου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Δάλλκος, Γ. (2001). *Σχολείο και Μουσείο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Δασκαλοθανάσης, Ν. (2023). *Η ιστορία της τέχνης*. Αθήνα: UTOPIA.
- Ζαβλανός, Μ. (2003). *Διδακτική και Αξιολόγηση*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Κακανά, Δ. (2018). *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη.
- Καρυδά, Ε. (2009). *Η μέθοδος project «βήμα προς βήμα»*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κοντογιάννη, Α. (2012). *Η δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2009). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μέγα, Γ. (2011). *Η τέχνη στο σχολικό σύστημα ως στοχαστική διεργασία* (Επιμ Α. Κόκκος και συν). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπαρμπούση, Β. (2014). *Η τέχνη του χορού στην Ελλάδα του 20ου αιώνα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαδάτος, Γ. (2009). *Παιδικό βιβλίο και φιλιαναγνωσία*. Αθήνα: Πατάκη.
- Παύλου, Β. (2017). *Τα παιδιά ως θεατές και παραγωγοί εικαστικών τεχνών*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παχαλίδης, Γ. (2012). *Τα νοήματα της φωτογραφίας*. Αθήνα: University Studio Press.
- Τσιμένη, Τ. (2011). *Αφήγηση και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Τσοπουρίδης, Θ. (1989). *Ποντιακά Έθνη και Έθιμα*. Αθήνα: Φερκάδη.